

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

پنجابی زبان تے ادب

(پنجابی اختیاری)

نوویں دسویں جماعت لئی

پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور

جملہ حقوق بحق پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور محفوظ ہیں۔ تیار کردہ پنجاب کریکولم اینڈ ٹیکسٹ بک بورڈ، لاہور
اس کتاب کا کوئی حصہ نقل یا ترجمہ نہیں کیا سکتا اور نہ ہی اسے ٹیپ، پیپر، گائیڈ بکس، خلاصہ جات، نوٹس یا امدادی کتب کی تیاری میں استعمال کیا جاسکتا
ہے۔ اس کتاب کا مسودہ شعبہ نصاب و فاتی وزارت تعلیم حکومت پاکستان اسلام آباد کی زیر نگرانی تیار ہوا۔
بموجب مراسلہ: F-8-2/98-UR مورخہ 5 اپریل 1999ء۔

فہرست

صفحہ نمبر	مصنف	عنوان صلی اللہ	نمبر شمار
2	قدر آفاقی	ذات نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی رحمت جھڑیاں	1
5	فرخندہ لودھی	لسیاں اڈیکا	2
10	حمید اُلفت ملغانی	قائدِ اعظمؒ بارے کجھ یادگار واقعے	3
12	پروین ملک	آسرا	4
15	ڈاکٹر عصمت اللہ زاہد	حضرت نوشہ گنج بخشؒ	5
17	کہکشاں ملک	ہُن کوئی دیوانہیں بلدا	6
19	ممتاز بلوچ	غازی علم الدین شہیدؒ	7
22	حسین شاد	واپسی	8
27	راجا رسالو	ساڈاوسیب - ساڈاورشہ	9
30	ڈاکٹر سید اختر جعفری	قصہ اک طوطے دا	10
33	مسرت کلانچوی	ٹھیڈا	11
39	غلام دستگیر ربانی	ساڈا ماحول	12
41	تاج محمد	ہمت کرے انسان تے۔۔۔	13
(حصہ نظم)			
45	ڈاکٹر فقیر محمد فقیر	حمد	1
47	حفیظہ تائب	نعت	2
48	شاہ حسینؒ	کافی	3
49	سلطان باہو	ابیات باہو	4
50	سید بلھے شاہؒ	کرکتن ول دھیان گڑے (کافی)	5
52	شاہ مراد خان پوری	غفلت نامہ	6
53	سید وارث شاہؒ	کلام وارث شاہؒ	7

54	ہاشم شاہ	دوہڑے	8
56	خواجہ غلام فرید	استغفار (کافی)	9
57	مولوی غلام رسول عالمپوری	حضرت یوسف علیہ السلام دا خواب	10
58	مولانا بخش کشتہ	غزل	11
59	پیر فضل گجراتی	غزل	12
60	حکیم شیر محمد ناصر	غزل	13
61	عبیر ابو ذری	عید	14
63	شریف گنجابھی	غزل	15
64	احمد ظفر	امن	16
66	احمد رراہی	میں خیراں منگاں دیس دیاں	17
67	ڈاکٹر رشید انور	شہید دی ماں	18
69	عارف عبدالمبین	غزل	19
70	منیر نیازی	غزل	20
71	رؤف شیخ	دیس پیار	21
73	سلیم کاشر	اک طالب علم دی دُعا	22
74	نادر جاجوی	وطن آہلنا رہے سلامت	23
75	انور مسعود	کیہڑے پاسے جاواں	24
77	غلام رسول شوق	سکھ سنیہڑا	25
79	اقبال سوکڑی	غزل	26
80	ڈاکٹر شہباز ملک	زرعتی گیت	27
82	اکرام مجید	غزل	28
83	ڈاکٹر محمد یونس احقر	غزل	29
84	ڈاکٹر انعام الحق جاوید	بکرا منڈی	30
86		فرہنگ	

☆ مؤلف: ڈاکٹر سید اختر جعفری ☆ ڈاکٹر سید اختر حسین اختر (مرحوم) ☆ ڈاکٹر ناہید شاہد (مرحوم)

☆ ایڈیٹر: نائلہ صدق ☆ نگران طباعت: محمد اشرف رانا

☆ ناشر: مطبع:

تاریخ اشاعت ایڈیشن طباعت تعداد اشاعت قیمت

حضرت

ذات نبوی رحمت جھڑپیاں

اللہ تعالیٰ نے حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نون قرآن حکیم وچ ”رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ“ آکھ کے وڈایا اے۔ یعنی آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی ذات سارے جہانناں لئی اللہ دی رحمت دا وسیلہ اے۔ حضور اکرم نے اللہ پاک دا پیغام تے قرآن حکیم دا اک اک لفظ لوکاں تک پہنچایا اے۔ قرآن پاک دی عملی تفسیر اپنے عمل راہیں پیش فرمائی تے اپنی امت نون اسلامی اصولاں اُتے چلن دا سوہنا درس دتا۔ اسلام ہر انسان دی قدم قدم تے رہنمائی کردا اے۔ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے حیاتی دے ہر شعبے وچ اپنی امت نون اپنے عملی نمونے راہیں اسلامی اصول سکھائے تے اخلاقی لحاظناں اپنے صحابیاں دی بوہت سوہنی تربیت فرمائی۔ آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دا اخلاقی تے عملی نمونہ بوہت اچھا سی جس دی وڈیائی قرآن کریم وچ وی بیان ہوئی اے۔ آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے اپنے آخری حج دے خطبے راہیں، پہلاں تون چالو، غلط رسماں رواجناں نون ختم کرن دا اعلان فرمایا۔ آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی عملی تعلیم دے کجھ نمونے انج نیں :-

مساوات محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

ہجرت تون بعد 8- ربیع الاول 13 نبوی، پیر والے دن، حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اپنے کجھ جاں نثاراں نال قبا دے مقام تے اپڑے۔ جیہڑا مدینہ منورہ تون تن (3) میل دُور اے۔ استھے آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں چودھواں (14) دن قیام فرمایا تے صحابہ کرام دی صلاح نال مسجد قبائلی۔ مسجد دی تعمیر ویلے آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں مساوات محمدی دا عملی نمونہ پیش کیتا تے صحابیاں نال رل کے مزدوراں ہار اٹاں گا را ڈھوندے رہے تے مدینہ منورہ پہنچ کے جدوں مسجد نبوی دی تعمیر دا ویلا آیا تاں اوہدی اُساری لئی دی آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں مزدوراں والے کپڑے پائے ہوئے سن تے آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مسجد نبوی دی اُساری وچ حصہ لین والے صحابہ کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم دے حق وچ ایہہ دُعا فرما رہے سن:

”یا اللہ! اصلی زندگی تاں بس آخرت دی زندگی اے۔“

”یا اللہ انصارتے مہاجراں دی بخشش فرما۔“

مساوات محمدی دا اک نظارہ اودوں دیکھن وچ آیا جدوں موتہ دی جنگ واسطے جمادی الاول 8ھ وچ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے تن ہزار صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم دا لشکر موتہ دے حاکم شرجیل بن عمرو غسانی نون سزا دین لئی دھیجیا جیسے آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دا خط لے جان والے اسلامی قاصد حضرت حارثہ بن عمیر اُزدی رضی اللہ تعالیٰ عنہ نون شہید کر دتا سی۔ تن ہزار صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم دا ایہہ لشکر تھیار لاکے تیار ہو گیا۔ تاں حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے ایس دی سالاری حضرت زید رضی اللہ تعالیٰ عنہ بن حارثہ نون عطا کیتی تے فرمایا کہ جیکر حضرت زید رضی اللہ تعالیٰ عنہ شہید ہو جان تاں جھنڈا حضرت جعفر رضی اللہ تعالیٰ عنہ بن ابی طالب نون تھادینا۔ جے اوہ وی شہید ہو جان تاں فیر تہاڈے سردار حضرت عبد اللہ بن رواحہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہون گے تے اوہناں دی شہادت چکھوں جس نون وی مرضی اپنا سالار بنا لیا جے۔ ایس لشکر دے سالار حضرت زید رضی اللہ تعالیٰ عنہ بن حارثہ کسے زمانے آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دے غلام رہ چکے سن۔ لوک حیران سن کہ اک غلام نون لشکر دا سالار

کیوں بنایا گیا ہے جبکہ حضرت جعفر بن ابی طالب رضی اللہ تعالیٰ عنہ نے حضرت عبداللہ بن رواحہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ ورگے صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم وی الیس کم لئی موجود سن۔ ایہہ چرچے ہوندے رہے پر حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دا حکم اسلامی مساوات، عدل تے انصاف دا اُچھاتے سچا نمونہ سی۔ ایسے طراں دے مخالفانہ چرچے اکواری او دوں ساہنے آئے۔ جدوں آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں اپنی زندگی دا اخیر لشکر حضرت اُسامہ بن زید رضی اللہ تعالیٰ عنہ بن حارثہ دی سالاری وچ بھیجن دا حکم دتا جس وچ سارے مہاجر اُنوں وی شامل ہون دا حکم ملیا سی۔ آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نوں پتالگاتاں آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں منبر تے کھلو کے خطاب کیتا تے فرمایا:

”گجھ لوکاں نے زید بن حارثہ (رضی اللہ تعالیٰ عنہ) دی سالاری بارے وی شکایت کیتی سی۔ رب دی سونہہ! اُسامہ (رضی اللہ تعالیٰ عنہ) امارت تے سالاری دے مستحق نیں تے اوہ تہاڈے نیکاں وچ گنے جان دے نیں۔“ ایہہ خطبہ ارشاد فرما کے آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اپنے گھر تشریف لے گئے۔ انج آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں اسلامی مساوات، عدل، انصاف تے حق داری دے ستھرے نمونے پیش فرمائے۔

ایثار بھائی چارا

قرآن حکیم وچ مسلماناں نوں ”بھائی بھائی“ آکھیا گیا اے۔ جیہڑے لوک اللہ دے رستے وچ اپنے گھر بار چھڈ کے مدینہ منورہ اُڑے سن اوہ سب مہاجر اکھوائے تے اوہ مسلمان جیہڑے پہلے توں مدینہ دے وسنیک سن انصار اکھوائے۔ سارے انصار رضی اللہ تعالیٰ عنہم بھانویں مالدار نہیں سن سگوں بوہتیاں داہرا گزرا ای ہوندا سی۔ پر حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی تربیت، رحمت، تے برکت نال ایہہ سارے صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم دل دے بڑے سخی، اسلام دے سچے عاشق تے اپنے مسلمان تے مہاجر بھرانواں لئی مال تے جان پیش کرن والے سن جدوں کوئی مہاجر بھرتو اراں تے تیراں توں بچ کے، بھٹکھا تستا مدینہ شریف چجھراتاں ہر انصاری وی ایہو سدھر ہوندا کہ آؤن والا مہاجر بھرا ادھدے کول ای ڈیرالاوے۔ ایہتھوں تیک کہ منگ کرن والیاں وچکار کئی واری قُرعہ پا کے فیصلہ کرنا پیندا۔ جیہدے حق وچ فیصلہ ہو جاندا اوہ چائیں چائیں اپنے مہاجر بھرا نوں گھر لے جاندا۔ تے اپنے مکان، سامان، روپیہ پیسہ، بھوئیں پٹھیا۔ گل کیہ جے ہر شے وچوں اڈھا حصہ اوہنوں وڈ دیندا۔ تے اوہنوں پروہنیاں وانگ رکھدا۔ نالے اپنے چنگے بھاگاں اُتے مان کرداتے رب داکر کہ اک وینی بھرا نوں اوہدا بھرا، ساتھی تے حصے دار بنایا گیا اے۔

اوپر مہاجر اُنوں، بھانویں انصار دا ہر گھر ”پروہن چاری گھر“ سی لیکن ایہہ اک دودن دی گل نہیں سی۔ ایس لئی پکے انتظام دی لوڑ سی۔ بوہتے مہاجر بھانویں بڑے غریب سن، پرہے سن بڑے جی دار تے اوہ ہتھیں کار کر کے کھان دے عادی سن۔ رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں خیال فرمایا پئی مہاجر اُنوں تے انصار دے وچکار بھائی چارے دا اجیہا رشتہ قائم کیتا جائے جیہڑا سکیاں توں وی ودھ ہووے۔ آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں انصار رضی اللہ تعالیٰ عنہم نوں حضرت انس بن مالک رضی اللہ تعالیٰ عنہ دے گھر اکٹھے ہون لئی فرمایا۔ مہاجر پنتالی (45) سن۔ آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے انصار رضی اللہ تعالیٰ عنہم نوں فرمایا۔ ”ایہہ تہاڈے بھرا نیں۔“

فیر آپ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اک انصاری تے اک مہاجر نوں وکھرا کر کے فرماندے:

”تسین دونوں بھرا او“ تے انصار رضی اللہ تعالیٰ عنہم نے وی مہاجر بھرا واں نوں سچ مچ دے بھرا بنا لیا۔ اوہ مہاجر اُنوں اپنے اپنے گھر لے گئے تے ہر اک نے، ہر اک نوں ادھ دا حصے دار من کے اپنے کول رکھیا۔

